

'Ophtalmoscope Essad' için ek kaynaklar

Şeref Etker*

Müderri Dr. Esat Işık Paşa tarafından geliştirilen oftalmoskopun yapım tarihi olarak 1903 yılı verilmiştir.¹ Araştırmamız 'Esat Oftalmoskopu'nun 1893'te yapıldığını göstermektedir.² Oftalmoskopun yapımı için 1893 tarihini destekleyen iki yeni kaynak sunuyoruz:

Dr. Esat Bey, 1894'te Roma'da katıldığı Uluslararası Tıp Kongresinin 'Askeri hekimlik ve cerrahi' sekiyonunun 4 Nisan Çarşamba günü yapılan altıncı oturumunda, katılımcılara kendi oftalmoskopunu tanıtmıştır. Kongre tutanaklarına geçen Fransızca özetinde:³ Tabip Yüzbaşı Esat Bey tarafından 'icat edilen' bu oftalmoskopun Paris'teki Giroux firması tarafından üretildiği, kullanımının kolay olduğu; ucuz ve küçük olan oftalmoskopun özellikle askeri hekimler için, göz dibi muayeneleri ile keratoskopideki yararlığı belirtilmiştir.

Esat Bey'in Paris'teki oftalmoloji öğretmenlerinden biri olan Dr. Félix Despagne (1854-1902) ise, 1894'te askeri hekim Henri-Jacques Nimier ile birlikte yayımladıkları *Traité élémentaire d'ophtalmologie* adlı kitapta çift aynalı Esat Oftalmoskopuna 'Ophtalmoscope de Essad (double miroir)' değinmektedir.⁴

Her iki kaynak Esat Oftalmoskopunun Paris'te, 1893 yılında yapıldığı varsayımımızı doğrulamaktadır.

* Dr., Zeynep-Kamil Hastanesi, Üsküdar 34688, İstanbul.

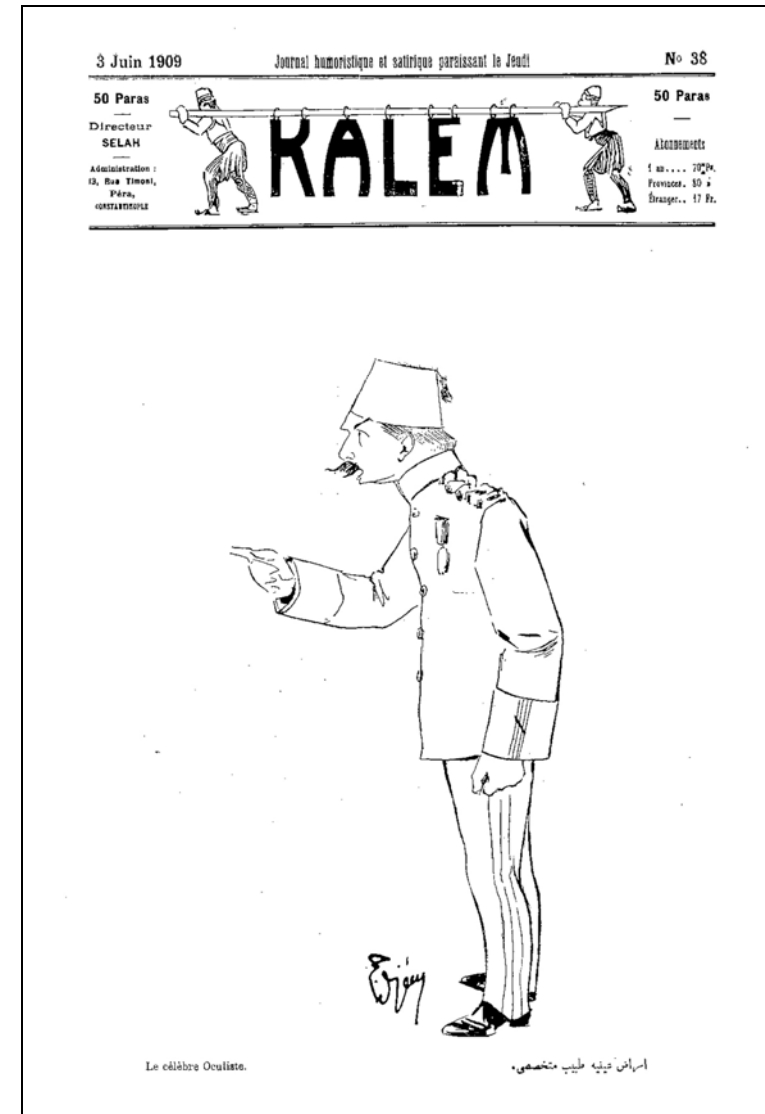
¹ A.S. Ünver, *1903'de oftalmoskopu tadil eden Göz Hekimi Müderri Dr. Esat 'Işık' Paşa (1864-1 Kasım 1936)*, İstanbul, Kulen Matbaası, 1950 [*Oto-Nöro-Oftalmoloji*, vol. 5, no. 4, Ekim-Aralık 1950 'Oftalmoskop keşfinin 100cü yıldönümü münasebetile Herman V. Helmholtz özel sayısı'ndan ayrışması].

² Ş. Etker, 'Ophtalmoscope Essad', *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c.IX, sayı 1-2 (2007-2008), s. 151-164.

³ *Atti dell'XI Congresso medico internazionale, Roma, 29 marzo-5 aprile 1894*, Torino, Rosenberg & Seller, 1895, vol. 6, [sezione] Medicina e Chirurgia Militare, p.99:

'[Capitano medico] Doct. Essad Bey (Constantinople): Présente un ophtalmoscope à l'usage des médecins militaires, inventé par lui (fabriqué par Giroux de Paris) pour être utile à l'armée. Cette ophtalmoscope est très simple, d'une petit volume et d'une prix minime. Il est suffisant aux besoins des médecins militaires pour l'examen des milieux et du fond de l'œil, et pour faire la kératoscopie'.

⁴ H.-J. Nimier et F. Despagne, *Traité élémentaire d'ophtalmologie*, Paris, Baillière, 1894, s. 588.

Emraz-ı ayniye tabib-i mütehasşısı [Dr. Esat Paşa] / Le célèbre oculiste

II. Meşrutiyette konuşmalarıyla öne çıkan Dr. Esat Paşa'nın,⁵ *Kalem* dergisinin Fransızca bölümünün kapağında [Cemil] Cem tarafından yapılan bir karikatürüne yer verilmiştir (sayı 38, 21 Mayıs 1325 / 3 Haziran 1909)

⁵ [Paul Remlinger] 'Le corps médical et la révolution turque', *La chronique médicale*, Revue de médecine scientifique, littéraire et anecdotique, 15e année, n° 20, 15 Octobre 1908, p 653.